

Т.Ҳ.Алтамишев,
Ўзбекистон Республикаси ИИВ ХПББ бўлим
бошлиғи, майор

ХУДУДЛАРНИ КОМПЛЕКС ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА СЕКТОРЛАР ФАОЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ

Аннотация: мақолада секторлар фаолияти учун масъул бўлган тузилмалар, шу жумладан, ички ишлар органларининг секторлар бўйича фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган бир қатор чора-тадбирлар таҳлил қилиниб, амалий илмий асосланган таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: қарор, секторлар фаолияти, халқ фаровонлиги, жисмоний ва юридик шахслар муурожаати.

Аннотация: В статье анализируется ряд структур, ответственных за деятельность сектора, в том числе за деятельность органов внутренних дел по его совершенствованию, и даются практические научно обоснованные предложения и рекомендации.

Ключевые слова: решение, деятельность секторов, общественное благосостояние, обращение физических и юридических лиц.

Abstract: The article analyzes a number of structures responsible for the activities of the sector, including the activities of internal affairs bodies to improve it, and gives practical, scientifically based proposals and recommendations.

Key words: decision, sector activity, public welfare, appeal of individuals and legal entities.

Биз яшаётган ҳозирги шиддатли давр, олдимизга қўйган улкан мақсадлар барча соҳаларда ўтган қисқа даврда орттирилган ижобий тажрибаларни янада такомиллаштириш, уни мазмун жиҳатдан ривожлантиришни талаб этмоқда. Бугун ҳамюртларимиз нигоҳида ҳаётдан розилик, эртанги кунга ишонч, келажакка интилиш акс этмоқда. Бу бежиз эмас. Зеро, юртдошларимиз барча соҳада олиб борилаётган ислохотлар самараларини, хусусан, аҳоли учун муносиб ҳаёт даражаси ва сифати таъминланаётганини ўз турмушлари мисолида кўриб, сезиб туришибди. Бу эса фуқароларнинг бахтли-саодатли, фаровон умр кечиришини кафолатлаш, ҳуқуқ ҳамда эркинликларини муҳофаза этиш давлатимиз сиёсатининг энг муҳим устувор йўналиши эканидан далолат. Тажрибалардан аёнки, ҳар қандай муваффақият негизида халқ ишончини оқлаш, ишга муносабат, қатъий интизому юксак масъулият ётади. Президентимиз Шавкат Мирзиёев 2018 йил 28 декабрда Олий Мажлисга Муурожаатномасида ана шу долзарб масалага алоҳида тўхталиб, Халқ қабулхоналари фаолиятида мутлақо янги тизимга – сифат жиҳатидан янада юксак босқичга ўтилиши ҳақида маълум қилган эди(1). Ушбу Муурожаатномада келтирилган устувор вазифаларни таъминлаш мақсадида, 2019 йил 17 январда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Аҳоли муаммолари билан ишлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони қабул қилинди (2).

“Халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халқимизга хизмат қилиши керак” деб таъкидлаган эди

Президентимиз Шавкат Мирзиёев. Эл-юртимиз қалби ва онгидан чуқур жой олган бу сўзлари бугун мамлакатимизда барча соҳа ва тармоқларда амалга оширилаётган туб ўзгариш ва ислохотларни ҳаракатлантирувчи қудратли кучга, таъбир жоиз бўлса, уларнинг ғоявий ўзагига айланди. Халқимизнинг ҳаётий талаб ва эҳтиёжларини таъминлаш, одамларимизни рози қилиш йўлидаги залворли ишлар айнан ана шундай эзгу ва ҳаётбахш ғоялар асосида олиб борилиб, тобора янги маъно ва мазмун билан бойиб бормоқда. Бундай тарихий ўзгаришлар силсиласида халқ билан мулоқот қилиш, муурожаатлар билан ишлаш бўйича тамомила янги тизимга асос солинган, халқаро миқёсда ноёб тузилма сифатида кенг эътироф этилаётган Президент виртуал қабулхонаси ва Халқ қабулхоналари институти яратилган шубҳасиз марказий ўринлардан бирини эгаллайди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 декабрдаги “Жисмоний ва юридик шахсларнинг муурожаатлари билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармонида мувофиқ муурожаатлар билан ишлашнинг сифат жиҳатидан янги ва самарали тизими, янги тизимнинг замонавий усули – Президент Виртуал қабулхонаси ва унинг ишонч телефони ҳамда Халқ қабулхоналари ташкил этилди (3).

Ушбу Қабулхоналар давлат раҳбарига муурожаат қилиш, халқ билан доимий мулоқот олиб бориш, одамларни қийнаб келаётган муаммоларни ҳал этишнинг таъсирчан механизмига айланди. Сизда ҳал этилмаган масалалар, муаммолар, ариза, шикоят ёки таклифлар бўлса, муурожаатингизни тўғридан-тўғри Ўзбекистон Республикаси Президентига 3 хил усулда юбориш имконияти яратиб берилди.

Халқ қабулхоналари халқимизнинг неча йиллик орзу-армонларини ушлатириш мақсадида ташкил этилгани боис ҳам эл-юртимиз ҳаётидан, мамлакатимизда кечаётган янгиланишлар жараёнидан тез фурсатда ўзининг муносиб ўрнини топиб, ҳар бир ҳудуд ва соҳадаги реал манзарани, асл ҳолат ва мавжуд муаммоларни аниқлаш ҳамда ҳал қилиш йўлида янги ғоялар, амалий таклиф ва ташаббуслар юзага келадиган, уларни ҳаётга татбиқ этишнинг аниқ механизмлари ишлаб чиқиладиган марказларга айланиб бормоқда.

Ўтган даврда Президент виртуал қабулхонаси ва Халқ қабулхоналари ёрдамида 2 миллион 500 мингдан зиёд киши ўзини қийнаб келаётган муаммоларга ечим, ўйлантираётган саволларга жавоб топгани уларнинг халқимиз мушкулени осон, оғирини енгил қилиш, жамиятимизда адолат тамойилларини мустаҳкам қарор топтиришда амалий аҳамияти нақадар юқори бўлаётганини яққол кўрсатади.

Яна бир халқимизнинг оғирини енгил қиладиган ҳужжат 2017 йил 8 августдаги “Худудларнинг жадал ижтимоий-иқтисодий ривожланишини таъминлашга доир устувор чора-тадбирлар тўғрисида”ги Президент қарори ҳисобланади. Ушбу қарор асосида мамлакатимизнинг барча ҳудудларида йўлга қўйилган секторлар фаолияти давлат органларини аҳоли билан янада яқинлаштириш, халқ билан тизимли мулоқотни йўлга қўйишда муҳим омил бўлмоқда.

Айни пайтда аҳолининг муаммоларини жойида, туман, вилоят ва республика даражасида ҳал этишни таъминлашга қаратилган яхлит тизим яратилди.

Ҳокимлик, прокуратура, ички ишлар ва давлат солиқ хизмати органлари раҳбарлари бошчилик

қилаётган секторлар ўз ҳудудларида барча ижтимоий-иқтисодий соҳадаги муаммоларни ҳал этиш билан бир қаторда, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси, қонунийликини мустаҳкамлаш ва ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш бўйича зарур чора-тадбирларни амалга оширмоқда.

Аммо айрим объектив ва субъектив омиллар мазкур тизим самарадорлигига салбий таъсир кўрсатди. Хусусан, учта сектор раҳбари – прокурор, ички ишлар ва солиқ органлари раҳбарлари ўз секторларида аниқланган муаммоларни ҳал этиш, сектор штаби фаолиятини тизимли асосда йўлга қўйиш мақсадида ташкилотлардан вакилларни жалб этиш, фаол ишлаганларни рағбатлантириш бўйича зарур ташкилий-ҳуқуқий ва молиявий ваколатларга эга эмас эди. Қолаверса, аниқланган муаммоларни республика даражасида умумлаштириш, уларнинг ҳал этилишини назорат қилиш бўйича шаффоф тизим йўлга қўйилмаганди.

Юқоридаги камчиликларни бартараф этиш ҳамда секторлар фаолияти самарадорлигини ошириш мақсадида 2019 йил 8 январда давлатимиз раҳбарининг “Ҳудудларни комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича секторлар фаолиятини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори қабул қилинди(4).

Мазкур қарор асосида секторлар фаолияти учун масъул бўлган тузилмалар, шу жумладан, ички ишлар органларининг секторлар бўйича фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган бир қатор чора-тадбирлар белгилаб берилди. Жумладан, секторлар фаолиятига “туман (шаҳар) – вилоят – республика” тамойили жорий этилди. Унга қўра, ҳокимликлар, прокуратура, ички ишлар ва солиқ идораларида секторлар бўйича вертикал бошқарув тизими йўлга қўйилади.

Ички ишлар вазирлиги вилоят ва туман учун, вилоят даражасидаги ички ишлар ҳудудий органлари эса туман ва шаҳарлардаги секторларга амалий ва услубий ёрдам кўрсатиш ҳамда фаолиятини назорат қилиш учун масъул. Бу республика сектор раҳбари ҳар бир тумандаги ўзларининг секторлари фаолияти самарадорлиги учун шахсан жавобгар бўлишини аниқлатади.

2019 йил 1 февралдан бошлаб муаммоларни уйма-уй юриш орқали аниқлаш ва ҳал қилишни янги тизимига асосан давлат органлари ва бошқа ташкилотлар вакилларида иборат жами **1 096 та** кичик ишчи гуруҳлар томонидан республика ҳудудларидаги барча туман ва шаҳарлар секторларида ўрганишлар ўтказилмоқда.

Ушбу тизимни ички ишлар органлари тизимида тўлақонли жорий қилиш ҳамда учинчи сектор фаолиятини янги талаблар асосида ташкил этиш мақсадида 2019 йил 22 январда ички ишлар вазирининг “Ҳудудларни комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича ички ишлар органлари раҳбарларига бириктирилган секторлар фаолиятини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги буйруғи билан мазкур йўналишдаги фаолиятни мувофиқлаштирувчи гуруҳ фаолияти йўлга қўйилди. Унинг функционал вазифалари тасдиқланди ҳамда ишчи органи сифатида Ички ишлар вазирлиги Ташкилий департаментининг Ташкилий-назорат бошқармаси белгиланди.

Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳар ва вилоятлар ички ишлар органлари раҳбарлари ҳамда

уларнинг ҳудудий бўлинмалари бошлиқлари секторларида қарорда белгиланган идора ва ташкилотларнинг масъул ходимларидан иборат “сектор штаблари” ташкил этилди.

Бугунги кунда ҳудудий ички ишлар органлари раҳбарларининг масъуллигидаги секторларда аҳолининг турли қатламлари билан тўғридан-тўғри мулоқотни кенгайтириш, мавжуд долзарб муаммоларни аниқлаш, уларни биринчи навбатда бевосита жойида бартараф этиш юзасидан аниқ ва тезкор чоралар кўриб борилмоқда.

Хусусан, 2019 йилнинг 28 июнига қадар 3-секторлардаги жами 2 294 та маҳаллаларда мавжуд 1 млн 560 минг 888 та хонадонлардан (8 млн 316 мине 657 нафар аҳоли истиқомат қилади) 1 млн 532 минг 771 таси ёки қарийб 98 фоизи ўрганилган бўлиб, аҳолида 96 165 та муаммолар мавжудлиги аниқланди ва улардан 83 642 таси ёки деярли 87 фоизи бевосита 3-сектор штаблари томонидан бартараф этилган.

Хонадонма-хонадон юриш орқали Андижон, Бухоро, Жиззах, Қашқадарё, Навоий, Наманган, Самарқанд, Сурхондарё ва Хоразмда 100 фоиз, Қорақалпоғистон Республикасида 99 фоиз, Фарғона ва Тошкент вилоятларида 98 фоиз, Сирдарёда 94 фоиз ҳамда Тошкент шаҳрида 86 фоиз аҳолининг муаммолари ўрганилган.

Аниқланган муаммолардан 1189 таси уй-жойни таъмирлаш, 8 756 таси уй-жойга муҳтожлик, 1 473 таси табиий газ, 17 773 таси газ ва 369 таси қўмир билан таъминлаш, 1 390 таси электр энергия, 2 189 таси ичимлик суви, 10 502 таси соғлиқни сақлаш, 1 258 таси мактабгача таълим, 124 таси халқ таълими, 16 546 таси бандлик, 10 422 таси банкдан кредит олиш, 6 173 таси моддий ёрдамга муҳтожлик ва бошқа масалалар ташкил этди.

Мазкур муаммолардан Қашқадарёда 96,8 фоиз, Андижонда 96,1 фоиз, Жиззах ва Наманганда 96,5 фоиздан, Самарқандда 93,2 фоиз, Фарғонада эса деярли 92 фоизи жойлардаги бевосита сектор штаблари томонидан бартараф этилиши таъминланган (5).

Юқорида қайд этилганларни инобатга олиб, мавжуд хато ва камчиликларни келгусида йўл қўймаслик мақсадида қўйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш таклиф этилади:

1. Штаб аъзолари иштирокида секторда амалга оширилган ишларни сарҳисоб қилиб, ҳал этилмасдан қолган муаммоларни бартараф этиш юзасидан мақсадли чораларни кўриш;

Шунингдек, муддат ва маблағ талаб этиладиган муаммоларни ечиш борасида ҳудудий ҳокимликлар билан келишилган ҳолда ўрта ва қисқа муддатли чора-тадбирлар режалари (“Йўл харита”)ни ишлаб чиқиш;

2. Ташкил этилган сектор штаблари аъзоларининг ҳар бирига маҳаллаларни бириктириб, улар томонидан олиб борган ишлар юзасидан ҳисоботларни тинглаш амалиётини жадаллаштириш;

3. Ўрганишлар натижасида аниқланган ҳар бир муаммога индивидуал ёндашган ҳолда уларни қисқа муддатларда ечимини топишга қаратилган манзилли чора-тадбирлар белгилаш ва уларни белгиланган муддатларда бажариш;

4. Режа-жадвал асосида, қабулларга пухта тайёргарлик кўрган ва сектор штаби аъзоларининг барчасини ҳозир бўлишларини таъминлаган ҳолда туман-шаҳар сектор раҳбарлари ўз ҳудудларида ҳар ҳафтада камида бир маротаба, вилоят штаблари эса

3-сектор ҳудудларида ойда камида икки маротаба сайёр учрашувларни ўтказиш;

5. “Туман (шаҳар)-вилоят-республика” таъмоили асосида вертикал бошқарув тизимини кучайтириш. Бунда вилоят штаблари томонидан ҳудудларда олиб борилаётган ишларни аҳоли чуқур таҳлил қилиб, ҳудудий 3-секторлар томонидан аниқланган муаммоларни бартараф этилишини назорат қилиш ва бу борада амалий ёрдам кўрсатиш;

6. Вазирликнинг мувофиқлаштирувчи гуруҳи томонидан мунтазам равишда бириктирилган ҳудудларни танқидий ўрганиб бориш ва аниқланган камчиликларни биринчи навбатда амалий ёрдам кўрсатиш орқали бартараф этиш чораларини кўриш;

7. Сектор штаблари биноларидаги моддий-техника таъминотини қайта кўриб чиқиб, мавжуд камчиликларни ҳудудий ҳокимликлар билан ҳамкорликда Қорақалпоғистон Республикаси ички ишлар вазири, Тошкент шаҳар ва Тошкент вилояти ИИББ ҳамда вилоятлар ИИБ бошлиқлари кўмагида бартараф этиш.

Хулоса сифатида таъкидлаш керакки, Президентимизнинг секторлар фаолиятига оид янги қарори асосида секторлар фаолиятини ташкил этиш бўйича янги – адолатли ва таъсирчан тизим жорий этилди. Бу тизим фуқароларнинг ҳаётий муаммо ва эҳтиёжларини ҳал этиш, аҳоли билан очиқ, тўғридан-тўғри мулоқотни кучайтириш ҳамда секторлар фаолиятини янада такомиллаштиришга хизмат қилади.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. <http://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliyas-28-12-2018>

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Аҳоли муаммолари билан ишлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 18.01.2019 й., 06/19/5633/2496-сон

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 декабрдаги “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 1-сон, 5-модда

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 январдаги “Ҳудудларни комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича секторлар фаолиятини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарори. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 09.01.2019 й., 07/19/4102/2434-сон.

5. Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ишчи гуруҳи томонидан тайёрланган маълумотлар асосида.

Б.А.Норматов,
ТДЮУ катта ўқитувчиси

СОЛИҚ ТЕКШИРУВЛАРИНИНГ ТУРЛАРИ, ШАКЛЛАРИ ВА ТАСНИФИ

Аннотация: муаллиф ушбу мақолада солиқ текшируви тушунчаси, солиқ текширувларининг турлари ва шакллари, солиқ текширувларининг таснифи ҳамда солиқ текшируви бўйича қонунчилик нормаларини таҳлил қилиб ёритган.

Калит сўзлар: солиқ текшируви, солиқ текшируви тури, солиқ текшируви шакли, солиқ текшируви таснифи.

Аннотация: в данной статье автор рассматривает понятие налоговой проверки, виды и формы налоговых проверок, классификацию налоговых проверок, а также анализ законодательных норм по проведению налоговой проверки.

Ключевые слова: налоговые проверки, виды налоговых проверок, формы налоговой проверки, классификация налоговой проверки.

Abstract: in this article, the author examines the concept of tax audit, types and forms of tax audits, classification of tax audits, and analysis of legislative norms for conducting tax audits.

Keywords: tax audits, types of tax audits, forms of tax audits, classification of tax audits.

Мавзунинг долзарблиги. Ўзбекистон Республикасида солиқ ва солиқ солиш қонунчилиги ҳамда солиқ маъмуриятчилигини такомиллаштириш борасида бир-қатор ислохотлар амалга оширилди. Хусусан, 2019 йил 10 июлдаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Солиқ маъмуриятчилигини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 4389-сон қарори мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги билан биргаликда 2019 йил 1 декабрга қадар бухгалтерия ҳисобини амалга ошириш ҳамда солиқ тўловчилар ва солиқ органлари ўртасида реал вақт режимида маълумотлар алмашиш имконини берадиган, солиқ ҳисоботини топишириш тизими билан интеграция қилинган бухгалтерия ҳисобининг ягона ахборот тизимини (Ягона ахборот тизими) ишлаб чиқиши ва жорий қилиши лозимлиги, шундан сўнг 2020 йил 1 январдан бошлаб: Ягона ахборот тизимидан фойдаланувчи тадбиркорлик субъектларининг молиявий-ҳўжалик фаолияти ушбу дастурий маҳсулотни қўллаган даврида текширилмаслиги белгиланди.

Юқоридаги қарор билан тасдиқланган Солиқ маъмуриятчилигини такомиллаштириш стратегиясига кўра солиқ мажбуриятларини бажариш билан боғлиқ бўлган харажатларни қисқартириш, барча тоифадаги тадбиркорлик субъектларига қулай шароитларни таъминлайдиган транспарент ва барқарор солиқ тизимини шакллантириш ҳамда солиқ тўловчилар фаолиятига аралашишни, шунингдек, давлат солиқ хизмати органларида «инсон омили»ни ҳамда коррупция ҳолатларининг салбий кўринишларини камайитириш имконини берадиган таваккал-таҳлил ва масофавий таҳлилий ишлар тизими асосида солиқ